

8 3 0 6 9

1906

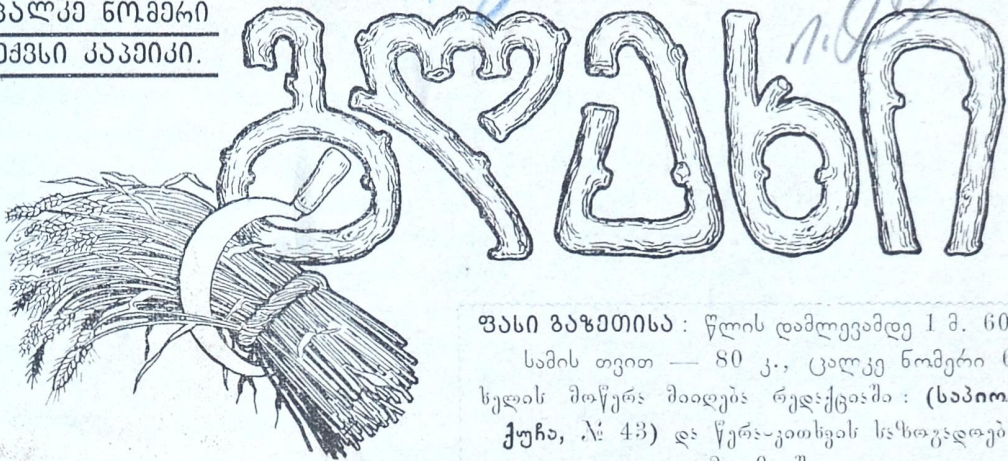
1-7

2. 7. 1911
Chungu
(eigen um zählung v. p. schützungs- u. w. 03/151)

1. 7. August 1911
2. 1. 1911
3. 1. 1911

ცალკე ნომერი
ემვისი კავიკი.

ფასი გაზეთისა : წლის დამლევამდე 1 მ. 60 კ.,
სამის თვით — 80 კ., ცალკე ნომერი 6 კ.
სულის მოწერა შეიძლება რედაქციასა : (საპირის
ქუჩა, № 43) და წერა-კითხვის სწავლებლების
მდღეობას.

ქ რ ვ ე ლ კ ვ ი რ ე უ ლ ი ს ა ს ა ლ ხ ო გ ა ზ ე თ ი

ზ ი ნ ა ა რ ს ი

გლეხი. — ლექსი. — შრომელი ხალხო, შეერთდით! —
ახლოვდება განკითხვის დღე. — სახელმწიფო სათათ-
ბირო. — შრომელთა კვლევის პროგრამა. — ჩვენ-
ბური ამბები. — რუსეთი : ა) გლეხთა მოძრაობა, ბ
მუშათა მოძრაობა, გ) მოძრაობა ჯარში. — „და, აჰა,
მოვიდა მოგვი აღმ-სავლეთით (ზღაპარი)

13787

გ ლ ე ხ ი

ვინ არის გლეხი? ვის ემახურობა ჩვე-
ნი გაზეთი? რა აწერია იმ დროშაზე, რომ-
ელიც ავიღეთ ხელში და რომელმაც უნ-
და გვიწინამძღვროს ცხოვრებაში?

ვინ არის გლეხი?

გლეხი ის ადამიანია, რომელიც დღე
დაღამე მუშაობს, დღე და ღამეს ასწორებს,
სისხლისა ოფლისა ღვრის, რომელმაც არ
იციის არც ძილი და არც მოსვენება, რომ-
ლისთვის არ არსებობს არც ზამთარი და
არც ზაფხული, რომელიც მუშაობს დღი-
დან დღემდე, წლიდან წლამდე და მაინც
ვერასოდეს ვერ გაუთავებია ეს მუშაობა.

გლეხი ის ადამიანია, რომელიც მუ-
დამ მშვიდია, შიშველი, წელში მოხრი-
ლი, რომელიც პირუტყვებთან ერთად
ცხოვრობს აყროლებულ მიწურში და ნა-
ხევრად დანგრეულ ქოხში, რომელიც იტან-

ჯება ათასწილის ავადმყოფობით და შე-
ვიწროვებით, ვისაც ტანჯვაში სული ხდე-
ბა და ცრემლები არ აშრება თვალებზე,
ვისაც უღროოდ ეხოცება შვილები და
ვინც უღროოდ ესალმება თვითონაც წუ-
თის სოფელს.

გლეხი ის ადამიანია, რომლისთვის სი-
ცოცხლე მარტო ერთი წაშებაა, რომელ-
საც მუდამ თავს დასტრიალებს შიმშილი
და სიკვდილი, რომელსაც თავი ვერ აუ-
ღია ზევით, წელში ვერ გაპართულა, თა-
მამად ვერ გაუხედა, გემრიელად ვერ გაუ-
ცინია, რომელიც სიმღერაშიც კი სტი-
რის, სტირის თავის მწარე ბედს.

გლეხი ის არის, ვისაც ყველა ატყვი-
ლებს, ყველა ძარცვავს, ჩაგრავეს, ყვლეფს
და სისხლსა სწოვს: ძარცვავს მემამულე,
ატყვილებს ვაჭარი, ჩაგრავეს მთავრობა,
მისი ოფლითა ცხოვრობს ვერიც და ბე-
რიც.

გლეხი მუშაა, ქარხანა-ფაბრიკის მუშის
ღვიძლი ძმა. გლეხის და მისი ძმის, ქა-
ლაქის მუშის, შექმნილია მთელი ქვეყნის
სიმდიდრე, მათის მკლავით არის მოყვა-
ნილი პური, მათის ხელით არის აშენე-
ბული სახლები, მათის ოფლით არის მო-
ქსოვილი ტანსაცმელები. გლეხი და მუშა
აძლევს ქვეყანას საჭმელს, საამელს, ბინას

და სამოსელს, რაც კი დედამიწაზე სიმდიდრეა—სახლები, ფაბრიკები, ქარხნები, რკინის გზები, გემები, რაც მაღაზიებში საქონელია, ათასნაირი მოწყობილობა—, ყველაფერი გლეხების და მუშების გაკეთებულია.

მაგრამ, მთელი ეს სიმდიდრე სხვის ხელშია, მდიდარ მემამულეების, მექარხნეების, ვაჭრების, მეფის და მის მოხელეების ხელშია, სხვები სარგებლობენ ამ სიმდიდრით, ხარობენ და ქეიფობენ, სხვები ცხოვრობენ მდიდრულ და ოქრო-ვერცხლით მორთულ სასახლეებში, კარგად ჭამენ და სვამენ, კარგად იცვამენ და იხურავენ, გლეხი კი ისე, როგორც მისი ძმა ქალაქის მუშა, მშიერია, შიშველი და გაჭირვებული. სხვები — მდიდრები-არაფერს აკეთებენ და ბედნიერად ცხოვრობენ, გლეხი კი დაუსრულებლად მუშაობს, მაგრამ მაინც ჰშია და სწყურია, მაინც სახლში გამოუღლებელი ჭირი და უბედურება უტრიალებს.

სხვისთვის მუშაობს გლეხი, სხვისთვის ღვრის მწარე ოფლს, სხვისთვის ცხოვრობს და კვდება. განა ეს სამართალია, განა ეს კაცობაა, და განა ამისთვის არის გაზენილი გლეხი? ნუ თუ გლეხი ადამიანი არ არის? გლეხმა არ იცის, რა არის ჭირი და ღვინი? გლეხს არ უნდა ტკბილი და გემრიელი ცხოვრება?

უნდა მოეღოს ბოლო ამდენ უსამართლობას, უნდა მოისპოს გლეხის ჩაგვრა და მონობა და გლეხმა უნდა მოიპოვოს კაცური, ადამიანური ცხოვრება!

რა არის უმთავრესი მიზეზი უსამართლობისა, რატომ არის, რომ გლეხი ყველაზე მეტს მუშაობს და ყველაზე უფრო მშიერი და ღატაკი კია? იმიტომ, რომ გლეხს მიწა არა აქვს, გლეხი იძულებულია სხვის მიწაზე იმუშაოს და სხვას გაუნაწილოს თავისი შრომის ნაყოფი; იმიტომ, რომ მიწა დაუსაკუთრებიათ მემამულეებს, რომელნიც თვითონ არ მუშაობენ და სხვებს ყვლეფენ; იმიტომ, რომ ქალაქებში ქარხნები და ფაბრიკები ხელში ჩაუგდიათ მდიდარ მწარმოებლებს, რომელნიც ამგვა-

რათდვე ძარცვავენ მუშებს და მათის ოფლით მდიდრდებიან და სუქდებიან; იმიტომ, რომ დღევანდელი მთავრობა მშრომელი ხალხის მჩაგვრელი და სისხლის მწოველია. და გლეხი მაშინ ეღირსება ბედნიერს ცხოვრებას, როდესაც მოისპობა მიწის, ქარხნის, ფაბრიკის, რკინის გზების, და სხ. კერძო საკუთრება, აღარ იქნებიან მექთახორა მემამულეები, მექარხნეები, ვაჭრები, მთელი სიმდიდრე გადავა მუშა ხალხის ხელში, იქნება საერთო მუშაობა და წარმოება: ყველა იმუშავებს და ყველა იქნება მამდარი და კმაყოფილი, ერთი სიტყვით: როდესაც დამყარდება ერთობა — სოციალიზმი.

ამისათვის კი საჭიროა, რომ დაუყოვნებლივ შეერთდენ გლეხები და ქალაქის მუშებთან ერთად გამოვიდნენ საბრძოლველად. უნდა მოითხოვონ სამართალი, უნდა იბრძოლონ ერთობისათვის, რადგან მხოლოდ ბრძოლით შეუძლიათ დაამარცხონ მჩაგვრელები და მტარვალეები, ბრძოლით მოიპოვონ კაცური და ბედნიერი ცხოვრება. უნდა შეერთდენ გლეხები და მედგრად, მხნედ, თავგანწირულად უნდა იბრძოლონ ყველაზე უწინარეს იმისათვის, რომ მთელი მიწა გადაეცეს მიწის მუშა გლეხებს, რომ მიწით მარტო ის უნდა სარგებლობდეს, ვინც თვითონ მუშაობს, ვინც თვითონ ღვრის მწარე ოფლს. მიწას მოიპოვებს გლეხობა, როდესაც ძირს დასცემს დღევანდელს მთავრობას და ხალხი თვითონვე გაუძღვება თავის ბედობას, თვითონვე იქნება თავისი პატრონი და მომვლელი, როდესაც დამყარდება ნამდვილი ხალხური, სრული თავისუფლება.

გლეხო, მუშა-გლეხო, შენის ოფლით და ცრემლით არის მორწყული ქვეყანა, შენის სისხლით არის განოყიერებული დედამიწა, კმარა უსამართლობა, ძალმომრეობა და მონობა, რაც დღემდის მოგიტყენია. გაიმართე წელში, ჰკარ ხელი შენს მჩაგვრელებს და მწაპებლებს და შესძახე: „კმარა ჩაგვრა და ტანჯვა, მე ადამიანი ვარ და არ მინდა, სხვისი ლუკმა ვიყო, სხვას

ვემონო! მე მინდა, რომ ჩემთვის ვიმუშაო, ჩემთვის ვიცხოვრო და ჩემი მარჯვენის და ოფლის ნაყოფი ჩემი იყოს და არა სხვისი! კმარა და ვაი იმას, ვინც გადამიდგება წინ და მომინდომებს, კვლავ დამჩაგვროს და დამიმონოს!“!

მაშ გაუმარჯოს ბრძოლას მიწისა და თავისუფლებისათვის!...

გ ლ ე ხ ი

გაზაფხულაჲ, ფეთქაჲს კოკარა,
ტეე დანამულა, მინდარი დელაჲს,
მამკალს ნამგალი დაფიქებაჲ,
სამგაერთო სხვადსაჲ ჭებრავს!
ჭებრავს და თანაც ზუდ დავლიდებეს:
...ბეჭეი ვმეკე, ვთესე, მავრამ ამათ,
ცალშეალი მაინც მშიერი მეფანდა,
თითქმის წავიდე დღეს სავლასათ!
ოსრათა ვდაჲ ჩემა ვუთანა,
კადოს ეორანი დანსხვას მწარეთ,
საწელ ქახს ფრთება ჩამოუშეა,
ეხოს დანცქერის ის მკლავიანეთ.
მავრამ ფიდაჲ უკვე აავსო,
მეცა ვასიულად კაცურ უფლებას,
ამიერადგან ჩემა სელებო
მუქთა მქამებებს არ გამოკვირებს!
კმარა, ან ტეფა, ან სამართალი!
მშიერ-ტიტველო, შეილო, ნუ სტირა,
ჩავრულა სელსა ანდგა, ახვართდა,
უკვე შექანის ბრძოლას სავიარა!

ი. ვვლოშვილი

მშრომელო ხალხო, შეერთდი!

მშრომელო ხალხო, შეერთდი! კარგი და პატიოსანი, მაგრამ მშრომელ ხალხს ვის ეძახითო, მკითხავს მკითხველი: ეხლა ყველა ხალხის სახელით ლაპარაკობს; ვინ არის, მართლაც, ნამდვილი ხალხის მომხრე და მოქირსიუფლე, კაცი ადვილად ვეღარ გაარჩევს. ამიტომ საჭიროა გავითვალისწინოთ, ვის ვეძახით მშრომელს ხალხს, ვისი გასაჭირიც ჩვენს გასაჭირად მიგვაჩნია; ვინ აწუხებს მას და რათ უნდა შეერთდეს.

მშრომელ ხალხად ითვლება გლეხობა

— სოფლის მუშა და ქალაქის მუშა - ქარხანა - ფაბრიკებში მომუშავე. ეს ორნი არიან, რომ სისხლის ოფლსა ჰღვრიან, დღე-ღამეს ასწორებენ 'შრომაში', თვალ-უწყვედნელს მიდევრებს და ველებს ოქროსფერი ყანით აბიზინებენ, ქარხნებში უთვალავს სიმდიდრეს ამაზადებენ, იმათ ოფლით მთელი ქვეყნიერება ძლება, განცხრომით ცხოვრობს; იმათ დაკოყვებული ხელები აშენებენ პალატებს და მოვარაყულს დარბაზებს, ამოძრავებენ მატარებლებს; უზარმაზარს გემებს, უმაზადებენ ყველას საზრდოს და თითონ კი მუდამ მშვიდები არიან, მუდამ ტიტვლები დაიარებიან, მუდამ ჯაფა ელით უზომო, უსამართლო; ყველაზედ ბევრი ქვეყანაზედ გლეხობა და ქალაქის მუშა ითვლება, მაგრამ ყველაზედ მეტად დაჩაგრულები მაინც ისინი არიან! ყველაზედ მეტს გადასახადს ისინი იხდიან, მაგრამ ყველაზედ ნაკლები მიწა მაინც გლეხებს უჭირავთ და ნაკლებს ხელფასს იღებენ ქალაქის მუშები! ყველაზე მეტად ჯან-ღონით სავსე გლეხობა და ფაბრიკის მუშაა, მაგრამ ყველა იმათ ბატონი და პატრონი გამხდარა! რათა? რა მიზეზია? და ვინ არის ეგ ბატონ-პატრონი ხალხის შემაწუხებელი? მიზეზი უმთავრესად ცხოვრების უკუღმართობაა, რომელმაც ძალჩაუგდო ხელში ისეთს ვაჟბატონებს, რომელნიც მხოლოდ თავის თავზედ და თავის ჯიბეზედ ზრუნავენ. ხალხი და ხალხის გასაჭირი იმათ ფეხებზედ ჰკიდიათ. შემდეგი მიზეზია ის, რომ მშრომელი ხალხი ნაკლებათ იყო შეგნებული, ნაკლებს ყურადღებას აქცევდა იმ უსამართალობას, რომელიც იმას მაჯლაჯუნასავით დასწოლოდა და დახრჩობას უბირებდა. რასაკვირველია, მშრომელი ხალხი ყრუდ გრძნობდა წინადაც იმ უსამართლობას, რომ სამპირ ტყავს აძრობდნენ ერთის მაგიერ; მაგრამ ბურანში იყო, ძილი ეწვა თვალეზედ და ვერ გამორკვეულიყო, ნამდვილი მიზეზი მაინც არ იცოდა.

ცოდნა კი დიდი იარაღია; რაკი კაცი გაიგებს, ე. ი. რაკი კაცს ეცოდინება მიზეზი თავის დაჩაგრვისა, თავის გაყვლეფისა და გატყავებისა, ეცოდინება ისიც, თუ ვინცა ბძანდებიან იმის ასეთი მოკეთენი და მწყალობენი, მაშინ უეჭველად მოახერხებს კიდევ, თავი იხსნას ამ მტაცებელ-მცარცველებისაგან.

ეცდება კიდევ, რომ, არამც თუ ტყავი აღარ გააძრობინოს, თავი არ დააჩაგვრინოს, არამედ ცხოვრების პირობები გაიუმჯობესოს.

თავის ოფლი და ნაშრომი თითონვე მოხმაროს.

ამ ნაირი შემაწუხებელი, ტყავის გამძრობი ბატონ-პატრონი გლექობას და ქალაქის მუშებს ჰყავთ ორი: ერთი გახლავთ მუქთახორა მემამულეები და წურბელა მეფაბრიკეები; მეორეა ბიუროკრატიული მთავრობა — მეფე მინისტრებიდან დაწყებული უკანასკნელ პოლიციის სტრაჟნიკამდის. ეს ორი მტერი — ანუ ბატონ-პატრონი მშრომელ ხალხისა ყოველთვის იმას ცდილობდა, რომ ხალხი დამონებული ჰყოლოდათ, ხალხი უსწავლელი ყოფილიყო, მშიერი, ტიტველა, დაშინებული, შეწუხებული, რომ უფრო კარგად ებატონათ, ეპარპაშათ. ძალაც და კანონიც იმათ ხელში იყო, როგორც უნდოდათ ისე ატრიალებდნენ მილიონ მშრომელ ხალხის ბედ-იღბალს. ერთმანეთს დიდ დახმარებას უწევდნენ მთავრობა და შეძლებული ბატონები თუ სქელ მუცელა ვაჭრები. ამიტომაც მოხდა ასე, რომ უთვალავს გლექაკობას მიწა არა აქვს, სიმშლით სწყდება რამდენიმე საუკუნეა, მაგრამ იქვე სოფლის გვერდით გადაკიპულია თვალგადაუწვდენელი მინდორი მემამულისა. ის კიდევ გლექებს აძლევს ისეთის ღალით, რომ საბრალო გლექს შემოსავლიდგან აღარა რჩება რა და სიმშლით სული სძვრება.

მერე ვინ მისცა მემამულეს ეს ამოდენა ტყე და მინდორი? რათ უქირავს იმას და არა გლექობას, მიწის მუშას?

იმიტომ რომ მთავრობას ეგრე სურდა, თავის ერთგული დააჯილდოვა.

ფაბრიკის პატრონი მილიონებს იხსრიან ლებს ჯიბეში მუშების წყალობით. მაგრამ, აბა, გაბედონ მუშებმა და სთხოვონ თავიანთ ბატონს, ცოტაოდენი მოგვიმატე, დღევანდელი ხელფასი არა გეყოფნისო, რა პასუხს მიიღებენ? ის მთავრობას შეატყობინებს, მუშები აჯანყდნენო, გულკეთილი მთავრობაც მაშინვე ჯარს გამოუგზავნის და მშიერს მუშებს ტყვიას დაუშენენ. ფაბრიკის პატრონებიც თავის მხრით სამსახურს უწევენ მათს ერთგულს მთავრობას ფულით, თუ სხვანაირად.

აი ესეთია იმ ბატონ-პატრონების მეგობრული კავშირი და ერთობა ერთმანეთის დასაცველად, - მშრომელ ხალხის და აჩაგრავად და ტყავის გასაძრობად.

მაგრამ ამ ბოლოს დროს მშრომელმა ხალხმაც გამოიღვიძა, ბურანიდან გამოერკვია, შეიგნო ნამდვილი საქმის ვითარება; ეხლა იცის, რაც არის თითონ, ვინც არის იმის მოპირდაპირე, იმისი მტერი. ეხლა აღარა სურს დაე-მორჩილოს ვისმე, აღარა სურს სიმშლით სული ამოირთოს და უფიცობაში, გონებრივ სიბნელეში იმყოფებოდეს.

მაშ რა ჰსურს მშრომელს ხალხს? მშრომელს ხალხს ჰსურს: **მიწა და თავისუფლება! მშრომელს ხალხს ჰსურს, რომ იმის ნაოფლარი მისივე იყოს!**

მაგრამ ამ სურვილს ხომ განხორციელება უნდა, მიწასა და თავისუფლებას მოპოვება უნდა! ვისაც ეხლა ხელში უქირავს ეგ აკრძალული ხილი და ყოველივე ძალაც, ის ეგრე უბრალოდ არ დაგვითმობს, პირქუში ბატონი არ გვეტყვის: ცხოვრება გიჭირთ! ვაი შენ ჩემო თავო! მოდი თქვენი ქირიმე, გლექებო და მუშებო, და მიირთვიო, რაც გენებოთ და რამდენიც გსურდეთო!

მაშ რა მოხდება? ის მოხდება, მშრომელმა ხალხმა ერთპირი იერიში უნდა მიიტანოს ბატონ-პატრონებზედ, დაამარცხოს იგინი და მაშინ ყველაფერს მოპოვებს, რაც უქირს.

მხოლოდ ცალკ-ცალკე რომ ვიძახოთ ყველამ, მიწა და თავისუფლება მინდაო, ვერც არავის დავაფთხოვთ და არც არავინ რას მოგვეცემს. იმიტომ რომ ცალკე კაცს, თუნდა ცალკე სოფელს რა ძალა აქვს? არაფერი. ყველანი კი რომ შევეერთდებით, მთელი მშრომელი ხალხი შეერთებული რომ იქნება მტკიცედ და იტყვის: მოგვეციო მიწა და თავისუფლებაო! მაშინ ხალხის მტრები, ხალხის მოძულენი, იმის კისერზედ გასუქებული ვაჭბატონები ყველაფერს დასთმობენ. შეერთებული ძალა მათ შიშის ქარებს აუტეხავს, დავთრებს დაუბნევს.

შეერთებული ხალხი ყველაფერს გააკეთებს, ყველას დაიმორჩილებს.

როგორც ხალხის მტრები არიან შერთებულნი ხალხისავე დასაჩაგრავად, უნდა შეერთდეს

მშრომელი ხალხიც თავის ინტერესების დასაცველად.

აი იმიტომაც სიკიროა, მეტისმეტადაც საკიროა მშრომელი ხალხის შეერთება.

ქალაქის მუშები შეერთებულნი არიან. იმათ, კარგა ხანია, მოახერხეს ეგ. ჰაპანს ერთად ეწევიან თავიანთ სასახელოთ და სასარგებლოდ.

ებლა ჯერი გლეხებისაა!

გლეხებიც უნდა შეერთდნენ, შეკავშირდნენ თავიანთ საქმის გასაკეთებლად.

თუ მიწა და თავისუფლება უნდათ, ხმა უნდა ამოიღონ და მხარი დაუჭირონ თავის მოძმე ქალაქის მუშებს.

გაუმარჯოს შეერთებულს მშრომელს ხალხს!

გლეხიშვილი.

ახლოვდება ბანკითხვის დღე!

არეულბობა იხრდება. უფრო და უფრო მწკვივდება დამოკიდებულება ხალხის და მთავრობის შორის. სწავლარა ედრ უჩინს მთავრობის ძემომრეობას, მკვრამ ბოლო მოკლა ხალხის მოთმინებისა და ხალხი ემხადება სიმძოღუელად.

ქალაქებში აწევბა გაიფიციება: გაიფიცილნი არიან ქარხნების და ფაბრიკების მუშები ზეტერბურგს, მონკოვს, ლომს, ვილნის და დესსა; გაიფიცილნი გუბიის მუშები დესსს და სრატოვში; გაიფიცილნი ზურის მცხობლეობა სარკოვს და ზეტერბურგში, რკინის გზის მუშები მონკოვს და რიბინსკში, ხის სწერის ქარხნების მუშები არსენგელსკში, ქვისმთლელება ქერში, ჯოთამწეობის სწავ და სწავ ქალაქებში. გაიფიცილნი შავი ქვის მუშები ჭაოთურში, ნოქრება და მუშები ტუილისში, ნოქრება ქუთაისში.

მუშები სელს იდეებს მუშობასე და თხოულბობენ სემეში დროს შემცირებებს და ქირის მომამტებებს; ჯერ ჯერობით ამ თუ ამ სელბობს და ქალაქის მუშები თხოულბობენ კერძოდ თავის მდგომარეობის გაუმჯობესობას, ჯერ არ არის სერთო გაიფიცივ; გაიფიცივბენ ჯერ დგობლობრავი სხვათა: ქვის, მკვრამ სოგან მუშებზე უკვე სწავობა გადო მოთხოვნალებანი გამომცხადეს, მოათხოვეს, რომ მიწა უსსეიდლოდ გადაეცეს მუშა ხალხს, მუშებისათვის დაწესდეს რვა სხვათის სემეში დღე და მოწვეულ იქმნის სომართლანა წესწეობალების დასადგენთ დამიფიცილება კრებს სეოკუდითა, თანსწორა, ზირდაზირა და ფარული კეისის ერთა.

ეველას ქალაქებში მრავლდება უსქმოდ დარჩენილ მუშების რიცხვა; ესენი უერთდებიან ერთმანეთს, ადგენენ კავშირებს და არჩევენ დემოკრატებს და უხომოდ დახვრულნი და შეუწრებულნი მუშები აქ-იქ დაზარაობენ შეარბლებულ ჯანყების შესესებ.

არეულბობა სოფელში. გაიფიცილნი არიან მრავალჯან სოფლის მუშები; ბევრი მემამულის დგობება დამუშევარა დარჩა, გლეხები არ იხდაინ იჯარის ფასს. შეძინებულა მემამულეობა თავ-ქედ მოგლეჯილნი გარბიან სოფლებიდან. გლეხები უერთდებიან ერთი მეორეს, მართვენ ერთობას და ადგენენ: „მეტის მოთმინა დარ შეგვიძლია ძირს დღევანდელი მთავრობა! ძირს მხავგრელება, და მუქთახობება! გუშარჯოს ხალხის თავისუფლებებს! მიწა მიწის მუშებს!“

გლეხებზე დაჯგირგეს სრულიად მთავრობის იმედი და ხლდა მთ ვერავინ ვერ დამშობადებს, სხნამ არ მოიხვებენ სრულს თავისუფლებას, სხნამ მიწები არ ჩამოერთმევა ხეხინს, ხელმწიფეს და მის ხათესავეს, ეკლესია-მონასტრებს და მემამულეებს და არ გადაეცემს მიწის მუშებს.

ამომრავდენ სელდათებაც. დადა მღელავრები და უემეოთილება ჯარში — ზოლტოვს, კურსკს, კრემლტდს, ცარსკო-სელსს, სევსტოპოლს, ვორნიჟს, ზეტერბურგს, ბათუმში და სსვგან. სელდათებმა დაინახეს, რომ სომართლე ხალხის მხარეზე და არ მთავრობისკენ, სელდათებს დარ უნდათ თავის ძმების, ხალხის წინადადებე წავადნენ და დარ ემორჩილებიან მთავრობას.

გზა დაბნეულმა მთავრობამ არ იცის, რა ჰქნის, ათსხნარ სემელებებს სმარბის, რომ ჩაქრის არეულბობა, რომ ძირიანად მოხლს თავისუფლებას, რომ ასევე დამონებული ჰყავდეს ხალხი. მკვრამ ფუქია ეოველი მისი ცდა, ვერაფერა ვერ შეახერბის გამომავდიულს ხალხს, ხალხი შემუსრავს და დალეწავს ეველიყერს, რც კა წინ გადაელობება; ხალხს უნდა თავისუფლება, ხალხს უნდა დამანური ცხოვრება.

ხლოვდება განკათხვან დღე! ხლოვდება ხალხის შურისძიება.

სახელგწიფო სათათბირო

ბევრი ლოდინისა და მედგარ ბრძოლის შემდეგ რუსეთის ხალხი კულმოვეცილ თავისუფლებასა და ბოლომეგლეჯილ კონსტიტუ-

ციას *) ელირსა. 27 აპრილს ხალხის არჩეული დეპუტატები პეტერბურგში შეიკრიბნენ და მეფესთან მივიდნენ. მეფე დიდის ამბით გამოეგება ნაძალადევ სტუმრებს, მიესალმა, უთხრა ორიოდ სიტყვა და ისევ უკან გაბრუნდა. სათათბირო კანონების გამოცემას შეუდგა. დეპუტატებმა ერთხმად დაადგინეს: სანამ კანონების გამოცემას შეუდგებოდეთ, მოციქულები გაუგზავნოთ მეფეს და მოვახსენოთ: ციხეციმბირი საესეა ჩვენი ძმებით, შვილებითა და მამებით, ისინი სიმართლისთვის იბრძოდნენ, თავისუფლებას თხოულობდნენ და სიმართლისთვის და თავისუფლებისთვის ბრძოლა კი დანაშაული არ არის, ამიტომ ბრძანება მიეცი შენს მინისტრებსა და გუბერნატორებს, რომ ყოველნი გამოუშვანო.

მეფემ ამაზე უარი შემოუთვალა. იწყინეს დეპუტატებმა და მთელმა რუსეთმაც მეფის უარი, მაგრამ ბოლმა ჩაყლაპეს და თქვეს: დღემდის ბევრი მოგვითმენია, მოდი ესეც მოვითმინოთ და ვნახოთ, რას გვიპირებენ მეფე და იმის მინისტრები შემდეგშიაო.

მერე დეპუტატები შეუდგნენ წერილის შედგენას, რომელიც მეფესთვის უნდა გაეგზავნათ. ამ წერილს საპასუხო ადრესი ჰქვია. სათათბირო მთელი კვირა ეწვალა ამ ადრესის შედგენაზე. ბოლოს შეადგინა და მეფეს გაუგზავნა. დეპუტატები სწერდნენ მეფეს: ჩვენ გვინდა, რომ დეპუტატების არჩევაში მთელმა ხალხმა მიიღოს მონაწილეობა და არა მარტო ზოგიერთებმა; ჩვენ გვინდა, რომ თქვენმა მინისტრებმა დაგვანებონ ის თავისუფლება, რომელიც თქვენ დაგვიპირდით 17 ოქტომბერს; ჩვენ გვინდა, რომ შენმა მოხელეებმა ხელი აიღონ ხალხის ცარცვა-გლეჯაზე, ქრთამების აღებაზე, ძალ-მომრეობაზე, უკანონობაზე და ხალხის ტანჯვაზე; ჩვენ გვინდა, რომ ყოველგან მოიხსნას სამხედრო წესები, აიხსნას ეკსუკუციები, სოფლებიდან გაიყვანოთ სალდათები და კაზაკები, მოგვაშოროთ თავიდან გენე-

რალ-გუბერნატორები და მოასვენოთ ისედაც დატანჯული და ჯვარცმული ხალხი; გვინდა, რომ კანონის წინ ყველა თანასწორი იყოს: რუსიც და თათარიც, ქართველიც და სომეხიც, ოსიც და ებრაელიც, ლარბიც და მდილარიც, გლეხიც და თავადიც, მღვდელიც და აზნაურიც; ჩვენ გვინდა, რომ კაცის ჩამოხზობა და დახვრეტა აღარ იყოს, რომ სწავლა უფასო და ყველასთვის ხელმისაწვდომი იყოს, ჯარში სალდათებს არ სტანჯავდნენ და ადამიანურად ექცეოდნენ; ჩვენ გვინდა, რომ მონასტრებს, ეკლესიებს და ხელმწიფის ნათესავებს მამული ჩამოერთვას და გლეხებს დაურიგდეს, მაგრამ თუ ეს მამული არ ეყოთ, მდილარ მემამულეებისაგან ხაზინამ მიწა უნდა იყიდოს და ესეც გლეხებს დაურიგდეს; ჩვენ გვინდა, რომ ყველა ხალხს ნება ჰქონდეს თავის ენაზე ილაპარაკოს, თავის ენაზე ილოცოს, თავის შინაური საქმეები, როგორც მისი ნება იქნება, ისე მოაწყოს; ქართველმა ქართულად უნდა ისწავლოს სკოლებში, სომეხმა სომხურად და თათარმა თათრულად. ბოლოს დეპუტატებმა ხელმეორედ მოაგონეს ხელმწიფეს, რომ ციხეების კარები გააღებინეთ და ტუსაღები გამოაშვებინეთო.

დეპუტატებმა მოციქულები აირჩიეს და ეს წერილი ხელმწიფეს გაუგზავნეს, მაგრამ ხელმწიფემ მოციქულები არ მიიღო და შეუთვალა: ეგ წერილი ჩემ კარის კაცებს გადაეცითო. ეწყინათ მოციქულებს მეფის პასუხი, ეწყინათ დეპუტატებს, ეწყინა მთელ რუსეთს, მაგრამ მოითმინეს და ადრესი მეფეს კარის კაცების ხელით შეუგზავნეს. მეფემ წაიკითხა ხალხის წარმომადგენლების წერილი, მაგრამ პასუხი არ აღირსა. მეფის მაგივრად მინისტრებმა გასცეს პასუხი. 13 მაისს უფროსმა მინისტრმა გორემიკინმა წაიკითხა პასუხი. ამ პასუხში ეწერა: მთავრობა ხალხს არაფერსაც არ დაუთმობს: არც მიწას, არც თავისუფლებას, არც სხვა რაიმეს; გლეხებს მიწა ბევრი აქვთ და თუ არა ჰყოფნით, ციმბირში გადასახლდნენ და იქ იცხოვრონო; სამხედრო წესებს არ მოვსპობთ, არც ეკსუკუციებს მოვხსნით და არც კაზაკებს გამოვიყვანთ სოფლიდან; საყოველთაო არჩევნებს არ შემოვიღებთ და ტუსაღებს არ გამოუშვებთ და არაო. ერთი სიტ-

*) კონსტიტუცია იმას ნიშნავს, რომ ხელმწიფემ და მისმა მინისტრებმა სახელმწიფოს საქმეები უნდა განაგონ ხალხის არჩეული კაცების დადგენილების თანხმად. წინა რუსეთში ხელმწიფე ისე იქცევოდა, ისეთ კანონებს სცემდა და ისე განაკებდა საქმეებს, როგორც მას სურდა და არავის ანგარიშს არ აძლევდა ამის შესახებ.

ყვით, ჩვენ—მეფე და მისი მინისტრები კრიკა-
ში ჩავიდგებით და არაფერს დავითმოვთ: ყვე-
ლაფერი ისევ ისე უნდა დარჩეს, როგორც
უწინ იყო; გუბერნატორებმა, ჩინოვნიკებმა
და პოლიციამ ისევ ისე უნდა აწვალონ ხალ-
ხი, როგორც დღემდის აწვალებდნენ, მინისტ-
რებმა ისევ ისე უნდა ძარცვონ ხალხს ფული,
როგორც წინად. გენ.-გუბერნატორებმა ისევ
ისე უნდა ახრჩონ და დახვრიტონ თავისუფლე-
ბისთვის მებრძოლი გმირი ამირანები, რო-
გორც უწინაო. გაბრაზდნენ, გაჯავრდნენ, გა-
ცეცხლდნენ ხალხის მოციქულები და დაადგი-
ნეს: დღეის იქით ეხლანდელი მთავრობა მთავ-
რობა არ არის და ეხლანდელ მინისტრებს ჩვენ
ფრჩხილის ოდენას არაფერს ვენდობითო. დე-
პუტატებმა უთხრეს მინისტრებს, მოგვშორ-
დით თავიდან, დაგვეკარგეთ აქედანაო, მაგ-
რამ მინისტრებმა ყურებიც არ დაიბერტყეს.
დარჩნენ წინანდელ ადგილებზე და წინანდე-
ლივით ხალხს სისხლსა სწოვენ.

კარგა ხანი გავიდა. მინისტრები შემოდო-
დნენ ხოლმე სათათბიროში და ცდილობდნენ
ათას სიმხეცისა და უკანონობის გამართლებას,
მაგრამ ხალხის მოციქულები ეუბნებოდნენ:
თქვენი აღარა გვჯერა! მოგვშორდით თავი-
დან და ტყვიად ნუ ცდილობთ შერიგება-
საო. ერთხელ დეპუტატებმა ჰკითხეს მინისტ-
რებს: ქალაქ რიგაში დღეს თუ ხვალ გენე-
რალ-გუბერნატორმა რვა უდანაშაულო კაცი
უნდა დახვრიტოს და რას აპირებთო. მინისტ-
რის მაგივრად სამხედრო პროკურორმა უპა-
სუხა: რუსის კანონი ასეთია და რა ვქნა, ალ-
ბად სიკვდილის ღირსნი არიან და იმიტომ გა-
დუწყვიტეს დახვრეტაო.

— ჯალათებო! კაცის მკვლელებო! — მია-
ძახეს აქეთ-იქიდან, მაგრამ პროკურორმა პა-
სუხეს აღარ მოუცადა, დაავლო ქუდს ხელი და
გაიპარა. დეპუტატები ყოველ დღე იკრიბე-
ბოდნენ; რა ვქნათ, როგორ მოვიქცეთ, რომ
ეს უსირცხვილო მინისტრები თავიდან მოვი-
შოროთ და ხალხს მიწა და თავისუფლება მიე-
ცეთო. მეფე მინისტრებს უქერდა მხარს, და
ორივენი ებრძვიან ხალხს წარმომადგენლებს.
მეფეს რომ მარტო დეპუტატებთან ჰქონოდა
საქმე, დღემდის ყველას ციხეში ჩაჰყრიდა,
მაგრამ ვერ ბედავს, რადგან იცის, რომ დე-

პუტატებს მთელი რუსეთი, მთელი გლეხობა
და მთელი მუშა ხალხი უქერს მხარს. თუ საქ-
მე გაქირდა, ხალხი ერთი კაცივით ფეხზე ად-
გება და თავის მოციქულებს მხარში ამოუდ-
გება. მეფესაც და მინისტრებსაც ამისი ეშინათ
და ელიან, ვნახოთ რა გამოვა, იქნებ ბოლოს
ხალხი მოლბეს და უკან დაიხიოსო.

მაგრამ ხალხი არ ლბება ხალხი არ წყნარ-
დება და თავი გადადებული აქვს: ან ყველა-
ნი უნდა დავიხოცნოთ, ან ჩვენ ჩვენი გავი-
ტანოთო.

ამ თვის დამლევს რუსეთის დეპუტატებს
შვიდი ქართველი დეპუტატიც მიეშველა და
გლეხებისა და მუშა ხალხის მომხრე დეპუტა-
ტებს ზურგი გაუმაგრეს. მივიდნენ თუ არა
პეტერბურგში ჩვენი დეპუტატები, მაშინვე იე-
რიში მიიტანეს მთავრობაზე და ანგარიში მოს-
თხოვეს. ქართველებმა მოახსენეს რუსების დეპუ-
ტატებს, რომ მთავრობა საშინლადსტანჯავდა
ქართველ ხალხს, გლეხებს, მუშებს, დიდს,
პატარას; მოახსენეს, რომ გენერალმა ბაჟურმა
მთელი ქართლი აიკლო, გენერალმა ალიხა-
ნოვმა მთელი გურია, იმერეთი, რაჭა და სამე-
გრელო გადასწვა, გადაბუგა, ააოხრა და გა-
ატიალა. ჩვენმა დეპუტატებმა ყველაფერი მოა-
გონეს რუსეთის მთავრობას და მაშინვე მოით-
ხოვეს სამსახურიდან გასვლა, მაგრამ ვერც ამან
გასქრა: მინისტრები ჯერ მაგრა სხედან თავ-
თავიანთ ადგილებზე და სანამ ხალხი ძალით
არ გამოჰყრის იმათ, ისინი ადგილიდგან დაძ-
ვრას არ აპირობენ.

მაგრამ სათათბირო მარტო არ არის. მთელ
რუსეთში გლეხები და მუშები იკრიბებიან და
უთვლიან დეპუტატებს: ყოჩაღათ იყავით, მი-
წა და თავისუფლება მოითხოვეთ და თუ მთა-
ვრობამ უარი გითხრათ, ჩვენ აქა ვართ: შევი-
კრიბებით, შევერთდებით, მძურად შევკავშირ-
დებით და ძალით ვიშოვით მიწასაც და თავი-
სუფლეთსაცაო. მთავრობას, ცოტა არ იყოს,
მუქარისა შეეშინდა. ჯერ არაფერი დაუთმოა
ხალხისათვის, მაგრამ ეტყობა ცუდ გუნებაზეა.
თუ ხალხმა უკან არ დაიხია, თუ ყველამ ერთ-
მანეთს პირი მისცა, ერთმანეთ ხელი გაუწოდა
და შეერთებული ძალით იერიში მიიტანა შეში-
ნებულ მთავრობაზე, ის მაშინვე იარაღს დაჰ-
ყრის და ხალხს ყველაფერს დაუთმობს. მაგ-

რამ თუ ხალხი შეშინდა, თუ განზე გაიწია და დაიქსაქსა, მთავრობა გაიმარჯვებს და სამუდამოდ შეაბამს ბატონყმობის უღელში ისედაც დაბეჩავებულ და დამონებულ ხალხს.

საკიროა ერთობა, ძმობა, ვაჟკაცობა და მაგარი გული, თორემ სიმხდალით, ლოდინით თხოვნითა და დაქსაქსით ვერაფერ ვერაფერს მიიღებს.

ქართლელი გლეხი.

სათათბიროს მშრომელთა ჯგუფის პროგრამა

(მოქმედების გეგმა)

სათათბიროს წევრები, დეპუტატები სხვა-და-სხვა წოდების წარმომადგენელნი არიან, სხვა-და-სხვა ინტერესებს იცავენ; მართალია, ყველანი თვითმპყრობელობას ებრძვიან დღეს, მაგრამ მათ შორის მაინც ის განსხვავებაა, რომ ზოგნი მექარსნეებს და მემამულეებს ემხრობიან, ზოგნი — გლეხებს და მუშების. გლეხების და მუშების ინტერესების დამცველია სათათბიროში **მშრომელთა ჯგუფი**, რომელმაც გამოაცხადა შემდეგი:

რუსეთის განმთავისუფლებელი მოძრაობა განმოიწვია დადისნის ზოლიტაეურმა (სახელმწიფო) და ქნებრთაუმს ჩეკურამ. ამ მოძრაობაში ზირველი ადგელი დაიკავა მშრომელმა სხლხმა: გლეხობამ, ქარხნა-თებრთაის მუშებმა და ჯერეთვე განათლებულმა მუშაკებმა.

ეს მშრომელი სხლხი ატანჯება ყველასე მუტად უკანონობისა, ძალ-მომრეობისა, სიღატაკისა და შუკაწრეობისაგან. ყველასე მუტად ეს გრძნობს, თუ რამდენად მანებელია რუსეთის ძველი სახელმწიფო მართავა-გამგეობა, თუ როგორ გადატანდა და ახორდა ქვეყნის მოსკელეების (ჩინოვნიკების) წყალობით.

მშრომელი სხლხი განმთავისუფლებელი მოძრაობის უმთავრესა ძალა, ის ეწევა შრომის, ის იბრძვის. მშრომელი სხლხი იბრძვის დღეს სხლხური მართველობის დამყარებისათვის, რომ ამით მოუწავთ ქვეყნის ქნებრთა კეთილდღეობა, თავისუფალი ცხოვრება და შექმნის აუტალელები ზობრთები განვითარებისათვის.

გლეხებმა, ქარხნა-თებრთაის მუშებმა და განათლებულმა მუშაკებმა აირჩიეს თავის მხრით დეპუტატები სახელმწიფო სათათბირში და მათ მათ აჩუქდნენ დეპუტატებმა შეადგინეს სათათბირის ჩადგე, მშრომელთა ჯგუფი.

I. მშრომელთა ჯგუფის ვადრე ის შეუდგება დეს რამე მუშაობის სათათბირში, თავის წმინდა მოვალეობად მიახნა იმის მოთხოვნა, რომ ს-

მართალია აღდგენილ იქნას იმთავის, რომელნიც იბრძოდნ თავისუფლების მოსაპოვებლად.

დაუფრებელი უნდა განთავისუფლდეს და დაუბრუნდეს წინანდელი უფლება ყველას, ვინც კი დეტუსდებულია ცისეში, გადასახლებულია სხვაგან, კავსახილია კატორდაში, ან დასჯილია სხვაანად იმისთვის, რომ ბრალად ედება ზოლიტაეური დანაშაულობა (ესე იგი, ვინც წინანდელია დღევანდელი სახელმწიფო მართავა-გამგეობის), სარწმუნებრთა დანაშაულობა (ე. ი. ვინც მავალითად არ ემორჩილება სინოდის დადგენილებას, ან ზეტავისცემით არ მოეპურა მღვდლებს), ან ჯგრაული დანაშაულობა (ე. ი. ვინც ებრძოდა მემამულეებს უსამართლო შუკაწრეობისათვის). დაუფრებელი უნდა განთავისუფლდეს ჯგრეთვე ყველა, ვინც დასჯილია კათიცვაში მონაწილეობის მიღებისათვის, რისამე დატუდვისათვის, სმხედრო კანონების დარღვევის და მთავრობისათვის წინანდელიცობის განწევისათვის. უნდა მოახზოს დაუფრებელი ყველა საქმე, რომელიც აღძრულია ამ გვარ დანაშაულობის შესახებ. ვინც გადასახლებულია სხვაგან, ამის სახინადან უნდა მიეტეს სახლში დასობრუებელი სარჯი.

II. მშრომელთა ჯგუფის მიხინა, ახლავე შეუდგეს **მიწის საქმის** გადაწყვეტას. ამისათვის სჭირთდ მიახნა, რომ დაუფრებელიც განმოცეს კანონი, რომლის ძალით სახსინთ, საუფლისწულო (სელმწიფოს და მისი ნათესავების), საკკესიონსამონატრო, კერძო მემამულეების და სხვა მიწები, რომელთა საშუალებით გაუფლეთილია და დამონებული მუშა სხლხი, გადადის სხლხის სახად გადასაკუთრებად, რომ ეს მიწები დაურთვდეს დასამუშავებლად იმათ, რომლებსაც ცოტა აქვთ მიწა ან სულ არა აქვთ და რომელთაც სურთ თავის საკუთარს შრომით დასამუშავონ მიწა.

დაწვრილებითი გადაწყვეტა მიწის საქმისა და მისი განსორცაელება ახანამდ ამ კანონის უნდა მოეწეს ადგილობრვე, რისთვისაც სხლხი საყოველთაო, ზირდანი, თანასწორი და ფარული კენჭის ერთი ირჩევს სასოფლო, სამხრო და საკუბრნიო კომიტეტებს, რომელნიც სრულით თავისუფალნი უნდა იყვნენ მთავრობის ყოველკვარ გავლენისგან. ეს კომიტეტები მოამზადებენ მასლას საქმის საბოლოოდ გადაწყვეტისათვის და შეამუშავებენ, თუ როგორ და რა საშუალებით უნდა მოეწეს რუსეთში საადგილმამულე საქმე. სანამ ახლი მიწის-

მოვლობელთა დამყარებულად, მაშინ აჯარის სჯ-
მები უნდა დაეკლას ამავე კომიტეტებს.

დაუფინანსებელი უნდა გაუქმდეს აგრეთვე სხელ-
მწიფო სათავად წინაურთა და სავაჭრო სადგო-
მამულთა ბანკები, რადგან მათი მოქმედება მავ-
ბელია მშრომელი ხალხის ინტერესებისათვის.

III. მშრომელთა ჯგუფი აღიარებს, რომ და-
შვადებული და ნაყოფიერი მიწათა სათათბაროში
შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც დამყარდება
სრული მოქალაქობრივი თავისუფლება, მთავრად
ყოველგვარი შემაჯავრობელი, განსაკუთრებული,
გაძლიერებული და სხსეული წესები და როდესაც
სათათბარო არსებობს აქნებ სავაჭროთა, ზირდ-
ხარი, თანაწორი და ფარული კანკის ერთი, ყველა-
საგან განურჩევლად სარწმუნოებისა, სქესისა და
ეროვნებისა.

IV. მშრომელთა ჯგუფი მიადებს მსედელო-
ბაში დღევანდელ მდგომარეობას და, თუმცა დღე-
ვანდელი სათათბარო არსებულია მეტად ცუდ ზი-
რობეში და იგი ვერ არის ნამდვილი ხალხის წა-
რმომადგენელი, მაინც ეს სათათბარო მანხინა ერ-
თადერთ დაწესებულებად, რომელსაც შეუძლია
მთავრობის რუსეთის ცნობრება და მისცეს
ხალხს საშუალება, სავსებით გამოთქვას თავისი
სურვილი და მიწოდება. ამიტომ სათათბარო
დაუფინანსებელი

1) უნდა გაუქმდეს საკვდილი დანაშაულები. 2) მთელ
რუსეთში უნდა მოხდეს გაძლიერებული, სხსეული
და სხ. წესები; უნდა მოხდეს აგრეთვე განსაკუ-
თრებული სასამართლოები ზოლიტიკურ და მხარე-
თათვის, აღარ უნდა იყვნენ სხსეული დარაჯები. 3)
უნდა მოხდეს ყველა კანონი და წესები მუ-
შათა კავშირების, ორგანიზაციების და გაფიც-
ვის წინააღმდეგ. 4) უნდა გაუქმდეს წოდება და
სხვა და სხვა ეროვნების, სარწმუნოების და ენის
შემაჯავრობები. საერთო სხსეული მოქმედებისათვის
უნდა იმდებოდეს რუსული ენა, ადგილობრივი სხ-
სეულებისათვის — ადგილობრივი ენა. 5) უნდა გა-
მოიყვანოს კანონი ზნეობის, ბიანის და მაწარ-მო-
წერის სელსეულებებისა და ბეჭდვის, სიტყვის,
ერების, გაფიცვის, წასვლა წამოხვედის თავისუფ-
ლების შესახებ. 6) მანისტრებთან უნდა არსებობდეს
იქმნენ ისეთი კანონი, რომელთაც ენდობს სათათ-
ბაროს წევრთა უმრავლესობა. სათათბაროს ყოველს
წევრს უნდა შეეძლოს შეკითხვის მანისტრებს ამა-
თუ იმ საქმის შესახებ. 7) უნდა გაუქმდეს სხსეულ

მწიფო სხსეულ და ევალია კანონი, რომელიც ზღუ-
დას სათათბაროს უფლებას. 8) ყოველ მოქალაქეს
(და მანისს) უნდა შეეძლოს სამართალში გაიწვი-
ოს მთავრობის კანონი და მხარელობისთვის და გა-
დასხვედეს მათ, თუ წინააღმდეგობა მათგან
უკანონოდ.

V. მშრომელთა ჯგუფი აღიარებს, რომ აუ-
ცილებლად სჭირდა, რაც შეიძლება ჩქარა გადამ-
ყვეს **მუშების საქმე** ისე, როგორც არა ერ-
თისკენ მოუთხოვიათ მუშებს:

1) უნდა შეიძლება იქმნას 8 საათის სხსე-
ული დღე, ისე კი, რომ ქონა არ უნდა შეიძლება,
და დაწესდეს კვირაში 42 ს. შეუწყვეტილი მო-
სვენება. ზოგიერთ სელოში და წარმოებაში, რა-
მელიც მეტად მახებელია და მანისის ჯანსოფლო-
ბისათვის, სხსეული დღე უნდა იყოს გადასული უფრო
ნაკლები. 2) უნდა დაწესდეს უმცირესი (მანამ-
ღური) სხსეული ქონა ადგილობრივი მუშების მიერ
ადგილობრივი ზნეობების მიხედვით. 3) უნდა და-
ცეს იქმნას ქალის და ბავშვის შრომა. 4) სრულად უნ-
და აკრძალდეს სედეტი მუშათა. 5) უნდა აკ-
რძალდეს იქმნას დამის მუშათა გარდა ამ შემ-
თხვევის, როდესაც ტენიანობა ზნეობისა გამო-
ეს შეუძლებელია. 6) სხსეული მოქმედება და სხვა
მუშების მწარმოებელთა სარგებო. 7) უნდა დაიწვიოს
მწარმოებელი, როდესაც დასრულებს შრომის და-
ცვის კანონს. 8) სრულად უნდა შეიკავდეს სხ-
სეული ინსექცია, მას უნდა დაემოწმოს ყო-
ველგვარი შრომა, ინსექცია უნდა იმყოფებოდეს
ადგილობრივი მუშათა სედეტისადგილობის ქვეშ. 9)
უფრო სავალდებულო დასმება მუშათა და მათი
დასახლებისათვის; ადგილობრივმა თვითმართველო-
ბამ თავსუფალი უნდა ადგინდეს, რომ მუშებმა ცნობ-
რად თავსუფალი უნდა ადგინდეს, რომ მუშებმა ცნობ-
რად თავსუფალი უნდა ადგინდეს. 10) უნდა დაწეს-
დეს შემარბებული კამერა (კანტონი) უმცრო-
ფლობის მოსახლეობა მუშათა და მწარმოებელთა შო-
რის, კამერაში ორავე მხრიდან თანაწორად უნდა
იყვნენ არსებული წევრები. 11) სავალდებულო გა-
ნათლება მუშების სკოლის გარეშე და ბილით-
თქან-სამუშაოებისათვის გამართვა ქარხნებისა და ფა-
ბრიკების. 12) მოხდება ჯარებისა, გამორიცხე-
ბისა და განხრებას.

მშრომელთა ჯგუფის შეხედულებით, ეს სჯ-
მები ისე, როგორც მაშინ სჯმე, შეიძლება გა-
დაწესდეს მხოლოდ ადგილობრივი ორგანიზაციების
დასმებით — მუშათა დეპუტატების სახსრით

შემწევობათ, რომელთა წევრები უნდა აირჩიონ დეკლარაციამ მუშებს სავაჭროდ და კენჭის ერთი და რომელთაც უნდა აეირონ მუშათა სკაიოსის დავწრადებთა შემუშავებ. ეს მუშათა დეპუტატების სისტემა დაამზადებენ მსაღებებს და გამოსცენიან ამ სსუალებს, რომლის შემწევობათ უნდა გადაწვედეს მუშათა სსქმე.

შემდეგ მშრომელთა ჯგუფის აუცილებელ სს. ჭირებზე მიხნია აგრეთვე სერობთა და სსქაღაქო თვითმართებლობის რეფორმა (შეცვლა; გსშმ-თქსენ).

დეკლარაციის სსზოგადო დსწესებულებსა, აგრეთვე ზსტარს სერობთა ერთეული, უნდა მოეწეოს თანხმით სავაჭროდ, თანსწორი, ზირდაზირი და ფარული სსარჩებო უფლებების და სსქსის, სსრწმუნებების და ერთვების თანსწორობის.

უკანსახელი სსქმე დღევანდელი სსთათბირთა აქნება სავაჭროდ არჩებების განსორცაულებს ანალი სსსელმწიფო სსთათბირთს წევრების სსარჩებდ. სავაჭროდ არჩებები უნდა იქონ ზირდაზირი, თანსწორი ეფელი ანამიანთვას განურჩებლად სსქსის, სსრწმუნებების და ერთვების; კენჭის ერთ უნდა აქნეს დფარული.

ჩვენებური ამბები

გაგზავნილთა რაოდენობა

ჩვენის ქვეყნიდან დიდძალი ხალხი გადაასხლა მთავრობამ რუსეთში. სულ გაუგზავნილთა და განზრახულია გაიგზავნოს 1000 კაცი.

თავისუფლების მეტროპოლი

ამ რამდენსამე თვის წინად ქართლის სოფელ ხოვლედან რუსეთში გადაასხლეს ოთხი კაცი: მიხეილ კოშაძე, ოსა ხიზანაშვილი, ილია გიორგაშვილი და ვასო გიორგაშვილი. ყველა ესენი შიდა რუსეთში გადაასხლეს. ორი მათგანი უკვე გარდაიცვალა: ოსა ხიზანაშვილი ქალაქ ვოლოგდაში, მიხეილ კოშაძე მოსკოვის საპრობილეში. ხიზანაშვილის დასაფლავებას დიდძალი ხალხი დაესწრო და დიდს პატივითაც დასაფლავეს. ამხანაგებმა კუბო გვირგვინებით შეამკეს. პირველს დარჩა ცოლი და ხუთი წერილშვილი, მეორეს ფეხ-მძიმე ცოლი და ერთი შვილი. არც ერთს ცხოვრების სახსარი არა აქვს.

გ ა ფ ი ც ვ ა

სამტრედიის რაიონში მსხვილ მემამულეთა მიწები მეტ წილად დაუმუშავებელი არის, რადგან სამტრედიის მხარეს ბევრს ალაგას გლეხები გაფიცულები არიან. ზოგ ალაგას გაფიცვა მოწყობილ და მოწესრიგებულია. მაგ. კულაში, საცა მიქელაძეების მიწებია დაუმუშავებელი, თვითეულ საათისთაოს თავისი ამორჩეული კაცები ჰყავს, ყველა საათისთაოებს კი საერთოდ არჩეული კაცებიც ჰყავთ. მთავრობა ჯერ-ჯერობით არ ერევა, თუმცა რამდენიმე მემამულემ მთავრობას კიდევ სთხოვა, მაგრამ რაღაცა მიზეზების გამო, მთავრობამ ჯერ-ჯერობით ყური არ ათხოვა მემამულეების თხოვნას. რიონ გაღმა დაუმუშავებელია დარახველიძის მამული, ს. კულაში მიქელაძეების მიწები, ხონელ დ. ჩხიკვაძის დიდი მამული, სოფ. იანეთში ნაკაშიძის მწირი მიწები და სხვა.

ამ უამად გლეხებს ცოტა მიწა აქვთ დამუშავებული, მაგრამ უკეთესი მომავალის იმედით გამხნეებული ხალხი გულს არ იტეხავს.

სოფ. ჭადის-ჯვარი

აზნაურმა არჩილ ნატოშვილმა უსასყიდლოდ გადასცა თავისი მამული სოფელს. გრიგოლ ბეჟანის ძეს ტატიშვილს უსასყიდლოთ გადაუცია სანადელო მიწები მონადელე გლეხებისათვის.

რა დააბარეს გლეხებმა სახელმწიფო სათათბიროს წევრებს?

31 მაის საღამოს მატარებელს გომში გლეხები დაუხვდნენ და სახელმწიფო სათათბიროს მიმავალ წევრს სვ. წერეთელსა დააბარეს რომ თქვენ მიწა და თავისუფლება მოითხოვეთ და ჩვენ ჩვენი მოვალეობა გვესმის და თქვენს თხოვნას მხარს დაუქერთო. თან წერილი გამოატანეს. ამ წერილში აღწერილია გლეხების უნუგეშო მდგომარეობა და გაკირვება. წერილი ასე თავდება: „ალარ შეგვიძლიან ამისთანა ცხოვრება. ჩვენ გვირდა მიწა და თავისუფლება“ — ყარაიაში სახელმწიფო სათათბიროს მიმავალ წევრებს რუსის გლეხები დაუხვდნენ და თავიანთ მამასახლისის ხელით წერილი ჩააბარეს. ამ წერილში აღწერილია მათი გაკირვება და ადგილობრივ

მთავრობის შეაწუხება. დასასრულ იგინიც მიწას და თავისუფლებას ითხოვენ. როცა სათათბიროს წევრმა აუხსნა მათ, რომ გამარჯვების მოსაპოვებლად საჭიროა სათათბიროს წევრთ მხარი დაუჭირონ გაქირების დროს გლეხებმაც, უკანასკნელებმა შეჰფიცეს, რომ ოღონდ მიწა და თავისუფლება მოითხოვეთ და ჩვენც შეველას უეჭველათ ამოგიჩენთო.

ყ რ ი ლ ო ბ ე ბ ი

თელავის მაზრის სოფელ წინანდალში, ნაფარეულში, ურიათ უბანში და იყალთოში ხალხს ივნისის დასაწყისში ყრილობები მოუხდენია. ხალხი ბლომათ დასწრებია ყრილობას. ლაპარაკობდნენ სახელმწიფო სათათბიროსა და გლეხების გაქირვებაზე.

სოფ. საგარეჯო (გარეთ კახეთი)

როგორც ყველგან ისე საგარეჯოში აქამდინ ძველი წესების მომხრენი ბატონობდნენ. ხალხი მიყუჩებული, სულ განაბული უგდებდა ყურს იმ ბრძოლას, რომელსაც რუსეთის რევოლიუციის ვეძახით. ხალხი იტანჯებოდა, როცა ესმოდა იმერეთისა, ქართლის, ბალტიის მხრის, მოსკოვის და სხვა ადგილების აოხრება გახრწნილი მთავრობისაგან; ესმოდა ყველა ეს და მით უფრო მძლავრდებოდა ზიზღი ძველ წესწყობილებისადმი. იანვარს აქეთ აღარ გამართულა მიტინგები (კრებები), არა გვსმენია ცხარე და მართალი სიტყვები „სოციალისტებისა“ ბურთი და მოედანი ხულიგანების, სოფლის მყვლეფავეების ხელში იყო. ეხლა სურათი იცვლება. გლეხები დიდის ყურადღებით ადევნებენ თვალს სათათბიროს და აღტაცებაში მოდიან მშრომელი ხალხის დამცველ დებუტატების სიტყვებისაგან.

გლეხების გამოღვიძებისა გამო საშიშო გახდა ზოგისთვის წინანდელი ყვლეფა და უზომო ჩავრა. აქ მამასახლისს სხვებისათვის მიუყიდნია სოფლის სათიბი ადგილები. სოფელი საშინლათ აღელდა, უთივოთ დავრჩითო. სოფლის ყრილობაში (11 ივნ.) მამასახლისი გამოცვალეს და სხვა დააყენეს. აგრეთვე ბოიკოტი გამოუცხადეს მამასახლისს, იოსებ ყირმულაშვილს და შაქ. პეპონოვს თივის ყიდყისთვის. მათ ჯარიმათ უნდა გადაიხადონ ოცი თუმანი. ასე სასტიკად დასაჯა სოფელმა ისინი, უჩვენოდ რად წაიყვანეთ საქმეო.

15 ივნისს თფილისის გუბერნატორ უნდა ჩამოეცლო, ივრის ხიღბედ სიღნაღისკენ. აქაური ხულიგანები და სტრაჟნიკები სცდილობდნენ, სოფელი პურ-მარილით დაუხვდესო, მაგრამ ამოთ ჩაიარა მათმა შრომამ. —

ს ც უ მ ა რ ი .

ქ ი ზ ი ყ ი

ბოღბისხევის საზოგადოებამ 4 ივნისის ყრილობაზე დაადგინა: აიწეროს ყოველგვარი მათი გასაქირი და გადაეცეს ხალხის მიერ არჩეულ სათათბიროს წევრებს: ჟორდანის, წერეთელს, რამიშვილს და სხვ. სახელმძღვანელოთ.

მიტინგი ლანჩხუთში

ლანჩხუთში, სახელმწიფო სათათბიროს წევრთა მონაწილეობით, ამ თვის პირველს გაიმართა სახალხო ყრილობა. განიხილეს ადგილობრივ მართვა-გამგეობის საქმეები. ყრილობამ საჭიროდ იცნო, რომ სკოლებში სწავლება, სასამართლოებში საქმის წარმოება და აღმინისტრატული მართვა-გამგეობა ქართულს ენაზე სწარმოებდეს.

მუშა მიგინეიშვილის დახვრეტა

9 ივნისს ფოთის ახლო დახვრეტეს მუშა მიგინეიშვილი, რომელსაც ბრალად ედებოდა კერძო ვეჟილის პოლიოტნიკოვის მოკვლა. წინა დღეს განსვენებულს გამოუცხადეს, ქუთაისში უნა გადაგიყვანოთო. საწყალს იმედი მიეცა, იქნება ავცდე სიკვდილსო. მეორე დღეს ბორკილ გაყრილი და ჯარ შემორტყმული გაიყვანეს გარედ, შემდეგ შეუკრეს ხელები, პირი-სახე აუფარეს, პირში რალაც ჩაუდვეს — არ იყვიროსო, ჩასვეს ფურგუნში და დასახვრეტად წაიყვანეს. მისდევდა სამი როტა სალდათი. ქალაქს ამ დროს ეძინა და არ უწყოდა, იქვე გვერდზე რა საშინელი ამბავი ხდებოდა. როდესაც მიიყვანეს, მიგინეიშვილმა იკითხა, ჩამომხრჩობენ თუ დამხვრიტავენო. პასუხის შემდეგ თითონ მივიდა ბოძთან და დავა. მიაკრეს ბოძზე. რვა-ცხრა საყენის მანძილიდან გაიხმა 18 სალდათის თოფის სროლის ხმა. სასიკვდილოთ განწირულმა ოღნავ თავი დაჰკიდა, მაგრამ ისევ მაღლა აიღო და გასწორდა. ექიმმა განაცხადა, ცოცხალიაო. გაუსინჯეს სალდათებს თოფები და ხელ-ახლად უბრძანეს გასროლა. ტანჯული გამოესალმა ამ

წუთი-სოფელს. იმისი გვამი იქვე ჩაფლეს მიწაში, შემდეგ სალდათები ზედ საფლავზედ გაატარეს და წაიყვანეს. გავარდა თუ არა ქალაქში ხმა, მიგინეიშვილის დახვრეტის შესახებ, მუშაობა შესწყდა ქარხნებსა, სახელოსნოებსა, ნამთ-სადგურსა და ბაზარში. შინ წავიდნენ მეეტლეები და მედროგეები. ბულვარში რავდენიმე საგლოვიარო დროშა აღმართეს. ამხანაგმა მუშებმა მკლავებზე შავი ნიშნები გაიკეთეს. პოლიციაც მოემზადა: დაიბარა ჯარი და დარაზმდა. ასე გამოესალმა წუთი-სოფელს ახალგაზდა, ჯან-ლონით სავსე მიგინეიშვილი იმ დროს, როდესაც მთელი რუსეთი ერთი კაცივით იძახის— „მოისპოს სიკვდილით დასჯაო“!

საღდათების მიტინგი ბათუმში

კვირას 11 ივნისს, ბათუმში სახოლერო ბარაკების მახლობლად გაიმართა საღდათების მიტინგი. წარმოითქვა მრავალი სიტყვა. ლაპარაკს ყველა გულმოდგენით უგდებდა ყურს და გარეგანი. მშვიდობიანობა არაფრით არ დარღვეულა. როდესაც მიტინგი დასრულდა და შეუდგნენ დადგენილების დაწერას, რომელიც სახელმწიფო სათათბიროში უნდა გაეგზავნათ მშრომელთა ჯგუფისათვის, გამოჩნდნენ ყაზახები დი მიტინგი დაიშალა. მეორე დღეს საღდათებმა არეულობა დაიწყეს. საღდათების დასამშვიდებლად დიდ ძალი ჯარი გაგზავნეს ქუთაისსა და თბილისიღვან. ქუთაისიღვან, სხვათა შორის, ჩავიდა ტყეის მტყორცენელთა როტა ზარბაზნებით. საზოგადოდ, ამ ბოლო დროს ჩვენებურ ჯარში რაღაც მიტქმამოთქმაა. მიტინგი გაუმართავს აგრეთვე ხაშურშიაც იქ მყოფ სარკინისგზო ბატალიონს.

საღდათების საქმე

მარტის ბოლო რიცხვებში ტფილისის მიგრელსკის მე-16 გრენადერის პოლკში შეტაკება მოხდა განმათავისუფლებელ მოძრაობის ნიადაგზე. შეტაკების დროს 6 კაცი დაიჭრა. ამ საქმის გამო პასუხის გებაშია მიცემული 27 საღდათი, რომელთა საქმე უნდა გაერჩიოს სამხედრო სასამართლო 22 ივნისს ამ საღდათების საქმემ ქალაქშიც და ჯარებშიც დიდი ზიოქმა მოთქმა გამოიწვია.

რუსეთი

გლეხთა მოძრაობა.

დადგა ზაფხული და მოძრაობა სოფლად მოკლურსეთს მოკლდა. გაზოგოების ახლ-ახლა ამბები მოჩქო სხადგილ-მამულა მოძრაობის შესახებ, გუბერნიას არ არის რუსეთში, სხადც გლეხობა უკმეხიფიფლებს არ აცხადებს.

მადო-არქანგელსკის მადრადში (არდლოვისკუბ.), კურსკის მამულში, გლეხებმა ბადესხ სთაბავკენ. ამ მადრადან ჯადრში ახლად გაწკეულნი უადრს ამბობენ ფიფის მადებეზე.

— ს. კლომადინში (კურსკის კუბ.), ზბობლოტკის მამულში 700 მუშა გაიფიფცა. მემამულემ 9 სხათის სმუშად დდე შემოადო და მუშებმაც გაიფიფცა შესწვიტეს.

— ბერდისკის მადრადში (კიევის კუბ.) დი-იწყო გლეხთა მოძრაობა. გლეხებმა 60 დესეტინა მადჩა ჩაიგდეს ხელში. მემამულემ მიიფიფცა 2 დადრადი, რამელოც შექმნადო გლეხების და გაიქცნენ. შემდეგ მიიფიფცეს კადგუ 25 დადრადი, მადრამ ამათაც შექმნადო და დიჭვადრეს იადრადი.

— იუროვკაში (კიევის კუბ.) მემამულეს მო-უსურეებთა მამულის მიფიფცა ჩადრჩათიფის. მადრის იუროვკელებმა მისულან ამ ჩადრჩათს და უთქვამთ, არ იფადო ის მადჩა რამელოც გლეხების თფლათა და სისხლათა მადრწეულია. სქმე იმითა გათავებულად, რამ გლეხებს კადრგათ უცემათ მებატინათიფის, სოლო იმისა მამული იუკლიათ.

— რეხისკის მადრადში (მინსკის კუბ.) გლეხების მოძრაობაა. მემამულენი სცდილობენ მიწების გაიფიფცეს. თრიფლის და სხადტოვის კუბერნიასში გლეხებმა მებატინეთა მამულებში სთაბავკენ და თავისუფლად აძფებენ სქჩენელს.

— მისკოვში სმა გავრცელდა, რამ გლეხების მოძრაობა ვოლოგის ნამბარებზე სმადლად ძლიერადებთა. ამ მოძრაობის ადგილობრიფი მუშებმა მსადრს უტკერენ.

— ჩერნოტოვის კუბერნიასში მემამულენი ძლიერ დამბებული არიან გლეხების მამადელი მადრადობით, რის გამოც სოფელს თავს ანებებენ და ქადექებში სხადლებიან.

— კურსკის კუბერნიასში მემამულეებს და გლეხებს შორის უთანხმებეს უფრო და უფრო მწკავდება. სშირდებს დადრადკობის შეტაკება. ვადტ

გუბერნატორის ბრძანებით, 200 ყაზახი გაგზავნიეს.

— კიევის და ზოდოლის გუბერნიებში გლეხებს სიმუშაო ქარის ნაირი შეუდგენიათ და სოცან სისრულეშიც მოჰყავთ ეს ნაირი. თუ სპორთებს მოათხოვს, გლეხები მზად არიან გაფიცვას მოასდინონ.

— სუჯის მაცხრის სოფ. ბორშნაში არეულობას მოასდინა ორი ათასი გლეხმა. ბოქაუღმა დასამშვიდებლად რუსი მოიყვანა, მაგრამ გლეხებმა იფრინეს.

— რაიზნის გუბერნიაში გლეხებს ძლივთ გაუგდიათ ზოლიცა და დარაჯებია, რომელნიც სოფელში გაუგზავნიათ სელხის „დასამშვიდებლად“.

— ბოგოდუხოვის მაცხრის სოფ. ლუსკოვში გლეხებს ყაზახებთან მოსვლიათ შეტაკებანი. ყაზახები ქვეპათა და ორთათებით დაუფრენიათ. ყაზახების მიგებრად ახალი ჯარი მიუსრულიათ გლეხებისათვის.

— ზსკოვის გუბერნიიდან ზეტკობურგში მისულა ერთი გლეხი მშრომელთა ჯგუფთან მოსაღმარაგებლად. ეს გლეხი ამხანაგებს გაუგზავნიათ. გლეხს განუცხადებია, რომ მიწა ღვთისაა და არავის უფლება არ უნდა მიეცეს დასაკუთრებისა. მიწა სწოვად უნდა იფოსო.

— სრულიად რუსეთის გლეხთა კავშირი ამ დღეებში დიდ კრებებს მართავს, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებენ, კავშირის წევრების გარდა, რუსეთის სოციალისტურ ზარტაების წარმომადგენლები.

— 11 ოქტომბერს კონსტანტინოგრადში (ზოლტის გ.) გამართა დიდებული კრება ახლომხსლო მცხოვრებ გლეხებისა. უბნის ზედამხედველმა დაინახა, რომ ამ კრების წინაშე ვადაცა სოციალისტურ გასეთს ჰქათსულობდა, მივიდა და წინადადება მისცა შეკრებამთ, დაშლილიყვნენ, მაგრამ, რომ შესედა, სელხი შეტად დელეგებული იყო, გაიქცა; მის მალე წამოეწივნენ და ძალაყ სცემეს, სცემეს აგრეთვე სპლიციო დარაჯუსა და კორდოვოის. შემდეგ სელხი მივიდა სპლიციო სემპროველოში, სცემა მაცხრის უფროსს და ქვები დაუშინა სტრაჟნიკთა რაზმს, რომელთაც თათები გაისროლეს. მოკლულთა 3, დაჭრილთა 3.

— სპსისკის მაცხრაში (ყაზახის გუბ.) გლეხები შემამულებს ტყეებს არ ჩეხნიებენ იმ იმედით, რომ მალე ჩვენ დაგვრჩებიან.

მუშათა მოძრაობა

კალუგაში გაფიცვას, მუშებმა მაცხრებელი შეხებრეს ორის სხათის განმავლობაში და განუშვეს მსოფოდ მგზავრების თხოვნით, სდგურადან 2000 კაცო წავადა გუბერნატორთან და მოსთხოვა დამატომრებულ მუშების განთავისუფლება. გუბერნატორმა განაცხადა, მცხის შესახებ მუშებმა მომდომება დგოდრ მინისტრის წინაშე. ამის შემდეგ მუშებმა სიტყვები წარმოთქვეს, გადასწედა, არ შესწევატონ გაფიცვას ამხანაგების განთავისუფლებამდის. თუ არ განთავისუფლდნ და მოელ ქალაქში გაფიცვას გამოაცხადდნ,

— სრულიად რუსეთის რეპისი გზითა კავშირის წევრებისთვის მიუმართავს მოწოდებით, რომელშიც, აღნიშნავს რა მთავრობის ძალმომრებლს ურჩევს, მზად იყვნენ სთათობროს მშრომელთა ჯგუფისთვის მხარის დასაცვრად.

— მოსკოვის ბირეჟე თურმე დარწმუნებულნი არიან, რომ შედარებული აჯინებია აუცილებლად მოხდება. ამის გამო ქალაქების ფისი ძლიერ დაეცა თურმე.—

— ზოლიციის ცნობებით, მოსკოვის რაიონის ქარხნებისა და ფაბრიკების მუშებს განკარგულება მიუღიათ, მოამზადდნ მეტროლო რაზმებო და დაიწვიონ ვარჯიშობა სრულაში.

— მოსკოვის გუბერნიაში მუშებისა და გლეხების მიტინგებია. ქალაქ კარედ თათქმის ყოველ დღე იმართება მიტინგებო. ამდენი მუშა და გლეხობა აკრებიან, რომ ზოლიციას ვერან გამხდარა. თვით ქ. მოსკოვშიც უფრო და უფრო სმირდება უმთავრეს დგოილებში განთავისუფლებული კაცებისა და მუშების მიტინგებო.

— ქ. შუაში (ვლადიმირის გუბ.) 28 მისის მუშებმა გამართეს მიტინგო, რომელსაც ათასამდის კაცო დაესწრო, ყაზახები და ზოლიციას დაეცნენ სელხს. როგორც ამობენ, 50 მდის კაცო დაშავდა, მოკლული არავინ არის.

მოძრაობა ჯარში

კურსკის ჯარში მდელავრება არა სცხნება, კიდევ უფრო ძლიერდება. კრებებო და მიტინგებო ყოველ დღე იმართება. ქალაქში სმებო დადას, რომ ჯარი სპერობილის აკლებას და ზოლიციურ ზატომრების განთავისუფლებას აზირობსო. ჯარი გადაჭრით აცხადებს, რომ არ გაუგზავნებთ უფროსებს, რომელნიც გლეხებს გვანოცინებენო, „დადრ

ვესურათ ჩვენ ძმებს გლეხებს, — ამბობენ სლდა-
თები, — რომელნიც მიწას და თავისუფლებას
თხოულობენ“. უფროსები არიგებენ და ამჟღავნებენ
სლდათებს, მკვრამ ასინი თავისას არ იძლიან.

— ნოვანერკისკის ზოლკის უფროსები ძლი-
ერ უკმაყოფილონი არიან სლდათებისა. მთელ ზო-
ლკში მარტო ერთი რატიან მათი გამგონი.

— სევესტროპოლში მომხდარა მატროსებისა,
სლდათებისა და მუშების მატინგი. გადაწყვეტილათ,
მოსახლავს სოხათბირას, რომ უფრო მსხედ იმო-
ქმედოს.

— დანის ეახსნათ შორისაც დიდი მოთქმის-
მოთქმისა. დანის ეახსნები ძლიერ გაღატაკებულნი
არიან თანამედროვე მოძრაობით, რადგან მ წელი-
წადაც, სულ სამსახურში იტარებენ დროს. მთავ-
რობა ეახსნებისაგან ხსლდასლ ზოლკებს აგრო-
ვებს. ერთხანთ მთავრობა ჰმბრდებოდა ეახსნებს
მდგომარეობის გაუმჯობესობას, მკვრამ ზირობა
დაზირებთ დარჩა. კარდა ამისა, სიმხედრო სემი-
ნისტრო უნდობლათ ეზერობა ეახსნებს და აფიც-
რები სხვა ზოლკებში გადაჰყავს. ამთ მკვირათ
კი ეახსნებს უნაშნავს სხვა აფიცრებს, რომელნიც
არა მღაჯენ, რომ ისინი თვალ ყურის სდგვი-
ლად არიან დანაშნულნი. ეკვლას ეს ძლიერ აღელ-
ვებს ეახსნებს.

— ქ. ზოლტავაში ელექტის ზოლკის ჯარის
კაცთა შორის დიდი მღელვარებია. გაფიცვის
გამოცხადების შემდეგ ჯარმა ჯერ სანერობი-
ლე გაცეს და დანატარებულთა მხანაგებთ
განთავისუფლდა, მერე შეიარაღებული ქალქის-
კენ წავიდა მუსიკით. აზრად ჰქონდათ სევის
ზოლკს შეერთებდნენ. მკვრამ ვერ მთახერ-
ხეს, რადგან დანარჩენმა ჯარმა ხელი შეუძლდა.
სლხი დიდის ამით უხვდებოდა ჯარს. თათებთ
ისრდნენ ჰკერში. ასე არა ჯარმა მთელ დამეს
და მერე დღეს დილათ დღაღუელი დაბრუნდა
ეახსრმაში.

— კონსტანტინე ჯარის მღელვარება იზ-
რდება. ქალქში დარჯათ რაზმები გაძლიერეს.
მოკლიან დიდ არეულობას. ჯარსა და მუშებში და-
ხტომრება გასშირდა. სლხი ძლიერ დაშინებულთა.

— ზეტერბურგში ზრეობრავენისკის ზოლკში
ამ ბოლო დროს ჯარის კაცთა წერილები მოსდით
მშობლებისა და ხათესაგებისაგან. არიგებენ: „ამო-
რჩეულთა“ წინააღმდეგ ნუ წასვლათ, მაშინაც კი
რცა მთავრობა გაბრძნებთ ჩვენ. ისინი გამო-
კ

კვანეთ იწერებინ, — რომ მიწა და თავისუფლებს
მოაბოვონ“.

— თრენბურგში ეახსნებმა მსეტურად მო-
კლეს მუშა კოლოტხინი. მოკლული დიდის ამ-
ბით დასაფლავეს. სხვა კპარგვინთა შორის ეუ-
რდღებთ იქტევა ეახსნებისაგან მოძღვნილი გვი-
რგვინი შემდეგის წარწერთა: „ეახსნების სიბე-
ლის და განუფითარებლობის მსხვერზლს დარდით
მოკლულ შეგნებულ ეახსნებისგან“.

„.....და, ახლა, მოვიდა მოკვი აღმოხსნაღვლითი“

(ზოპარი)

I.
იყო მუფე ძლიერი, მდიდარი... ამისი სსსს-
ლე მსეს ეცალებოდა. მსე სსსსლეს ანათებდა,
თუ სსსსლე მსეს, ძნელად განჩეკვდი. ადამიანს
თვალს მოსტაცებდა ამისი უმშეიერიესი თვალ-
გადუწვდენელი სსსსლე...

ძრწოდნენ მუფის წინაშე ქვეშევრდომნი და
მის თვისის ნავალს ჰლოკდენ... ქერუმნი კიდე
ეოველ დღე და დამ გუნდრუეს უკმეველ და ადო-
ებდენ. ერს-კი აუწეებდენ: „ესე არს უფლისგან
შირონ-ცხებული და მადლი მისი ამსე გდმო-
სული“. ცაში უფალი და დედა-მიწისე მუფე...
იდიდოს მათი სსსსელი!... გაიძხოდეს ერი და ორი-
ვეს მოწიწებით ეკადებოდა.

რამელი უფრო ძლიერი იყო!.. ერი ვერ
არჩევადა, რადგანაც ორივეს გულ-წრთელად ეკედ-
რებოდა, მკვრამ ორივესგან გედრება ერისა შეუწ-
ენარებელი იყო. ორივე მუდამ ერთი იყო გედრე-
ბისათვის და ორივე კი ერთ-მანვიდნი, თუ ამო-
ვნესს გჰბედავდა ერი მათ სსსსევედუროდ...

სეტევა... ეფვა... ნადვარი... სვაფი... მე-
წერი თავს ეცემოდა ერს...-

„...ეს უფლისა ოსისვას... ამბობდენ ქერუმნი
რათა შეჭსტოდეთ უფალსა... სიტყვით თუ სქმით
უფლის წინააღმდეგნი ხართ და... ჩვენც კი არ
გვიგდებთ და არ გვასაზრდობთ... წელს ჩვენ აი :
ამდენი და ამდენი არ აგვიდა...“

მსურვალედ ეგედრება ერი უფალს. ქერუმთა
შუამავლობით ზირობას უდებს უფალს, მისი მონ-
იევეს და მის... მსოლოდ მის უკმეველს გუნდრუეს
და ზირიდგან ლუკმა გამოიდოს და მისი ქერუმნი
სსსსდროფოს...

ღვთის რისხვისგან განდგურებულ ერს შეეპოვა
თავის ხეადრს სოსთავს...

...მეფევე ძლიერო, მოგვეცემა შეღვათა და
შეგვადლებინე შენი ზღაპრისცემი...

— მონაზო... მონაზონად შევალა მეფემ.

— მონაზი ვართ, მეფევე, და ამისთვის გვედ-
რებათ...

— ერო, გავაწიებოთ... დაწიეს ქურუმთ...
რამ მადლა დმურთა და ძირს კადვე მეფე...
ამისთვის...

— ამისთვის ვეკადრებით მეფეს და თქვენს,
შეგვადლებინათ...

— რა!?. მონაზონად იფიქრა მეფემ და უბ-
ძნა თავის მსახურთ, სულაც კი ამოკლან მონე-
ბისათვის, თუკი ოდნავ ურჩობას განწყვიდენ.

დაკრძალენ მსახურნი ერს და მისი ვაჟბა ცას
სწვდებოდა. უფლადმისცოთ თუ მადლოდა მათი წით-
კობა, არ ვიცო...

— მკერე განდათ თქვენ, ურჩნო! უფროდ-
ნენ ქურუმნი...

— გავატყავთ... გავატყავთ... ოდნავ
სული შეგვარჩინეთ!.. ვეკადრებოდა ერი...

II

გადატყავდა ერი. სიდატყავს სომ სხვა და სხვა
სენი მოსდევს. ასეც დაემართა ერს და ამისთანა
ერთად მეფესაც და მის ერთგულ მსახურთაც.

ჭკვირობდა მეფე და მისი მსახურნი, თუ მის
ოჯახს და ერთგულთ რად დაემართა ასეთი სენი.
განწყობილებული სისასლე და ასეთი სიბნელე-ბნე-
და! გაჯერა მთელი დასავლეთი. სულ თავის სს-
სასლეში მოაწვია, რომ ოჯახი განეკურნა, მაგრამ
ურესი ეძიებოდა.

ჭკვირობდა დასავლეთის მეტნიერა და ფილო-
სოფოსა, როცა კი ისილავდა მეფის სისასლის
ბრწყინვალეობას, რაც მზის ბრწყინვალეობას ეტარ-
ებოდა, და ხელეხს უნებგემოდ ჩაუშვებდა...

„ვერ გავიგია, ვერა!..“ თან ამას უმეტებ-
და: „ღვთისგან არის უთუოდ მოვლენილიო“...
და მადლოდა ისევე დასავლეთს, რათა სეკვირვე-
ლებანი ეუწყებინა თავისიანებისათვის...

...ქურუმნი კი მოაწიებოთ, როდესაც კი მე-
ფე განდგომილად, აკადრებდენ დმურთს მეფეს და
მის ოჯახს, რათა მისგან მირთნ-ცხებულს, მის
ოჯახს და მის მსლებულთ ძალა და განკურნება..
მოაწვიეს ცოცხალნი და მკვდარნი წმინდანნი...
მაცრამ...

... და, აჰა, მოვიდა მოგვი აღმოსავლეთით

და სოფლიდან სოფლად მიმოვიდოდა. ვეკლეს
ერთი და იგივე კვხეს, ვაჟბა, მუდარება მეუფისა
და მეფისადმი...

...უგუნურო, სოფელი... აღამადა სხვა მოგ-
ვიმ მოსულამ აღმოსავლეთით, როდესაც მიმო-
ვლო სოფლები.. ხსნა შენ სულ არის.. განებე თავი
ვედრებას და მუსლ-მოდრეკით სიარულს.. განძირე
სელი, იყენა და ამქალე ჭაობი იგი, რომელიც
ტელირბს გისიებს, გაძინებს და სისხლს გაშს-
მავს...

...და გაუცონა სოფელამ მოგვის მოსულს
აღმოსავლეთით და მიყენა ჭაობს... ბევრგან ამო-
ქალა, ამოაშრა ჭაობი და, აჰა სისწყლთ-მოქმე-
დება, უეცრად აკვავდა სოფელი... დაუცხრა ტელირ-
ბი, გაეწმინდა სისხლი სუთა ჰაერით მორწყე-
ლი...

და იგემს ერის თავისუფალ ჰაერით სუნთქვა
და მედგრად გული აღმძრავდა სიბრძნეველად...
მსოფლიდ ჭაობადგან გამოთრეული გველ-ბაყა
სისინდ-აიყინდა:

„— ქვეყანა იღუბება, ქვეყანა!..“

და წარუდგინეს მოგვი მოსული აღმოსავლე-
თით მეფეს მის განრისხებულს.

— ვინ სარ შენ, ეშმაკის მკვარო, მოსულ-
სარ სიადგან.. უფიქრა მეფემ მონაზონად... და
ამტუტებ ჩემ სემეფოს!? უკნითა უკნისამდ
მამა-მამადგან ბოძებული ბუდე გველ-ბაყაყის ამო-
აშრე და სრულებით უსახრდოვით დასტოვე ჩემი
ერთგულნი!..

ქურუმთ დაუერეს კვერი და შეახებენს მოგვი
მოსული აღმოსავლეთით.

— იგი გრძნეულია, ეშმაკის კერძი!.. ღოც-
ვითა და ვედრებით დაჯამარცხებთ!.. ვეარდნენ
ქურუმნი და ეკადრებოდენ უფლს, რათა ეშმაკე-
ული იგი აღეკავა ზიროსიდან დადამაწიას...

მოგვიმ მოსულამ აღმოსავლეთით დამშვიდეთით
უზასუხა:

— მეფევე ძლიერო, შენი დიდება აღმოსავ-
ლეთშივე მსმენია... შენის დიდებით განტყველდა
წარმოვედ აღმოსავლეთით, ჩემი თვალთ მესიდა
შენი დიდება... მაცრამ რა ვნახე!? მთელ შენ
სემეფოს ჩრხილი გჰჩინია, დაუღალავად დღე და
ღამ ღრდის მის ძალას...

...მაცრამ!.. უეცრად შესწვივებოდა ბანა... შენი
სისასლე ბრწყინავს... მსეს ენალება, მაცრამ
მაცრამ, ჰხედავ, მეფევე. — მაუთითა სეკვირვე,

— იგოვე ჩრხილი ღრღნის შენი სსსხლის ბოძებ-
საც!.. და, აჰ, შენს სსსხლობსაც გჰჩენია...

მეოვემ შეიჭმუსა შუბლი და წარმოსთქვა :

— შენც შეჭნაშენი!? დასავლეთი, სდაც მეც-
ნიერება ავევაგებულა, შევაჯერე და, მგონი, ჩქა-
რს ბოძებს დავიცვამ... და ჩემ ოჯახსაც...

— მეოვე, ბოძები ჩქარა დაადრღნება ჩრხი-
ლისაგან და თავს დაგაწყება შენი ბრწყინვალე სს-
სხლე... ენადე, ქვეშ არ მოგოტანოს!..

— როგორ, გუყუნება, წამლებს ვსმარბ ბო-
ძების გადასარჩენად...

— წამლის სმარება, მეოვე, ბოძების შენახვა-
დგან არ უნდა დაგუწო, რადგანაც მთელ შენ
სამეოვოში ჩრხილი მადებულა, და შენს ერს ასრე-
ულებს. დღეს მოსწობი შენი ბოძების სენს... სვალ
ერთი ორად სოფელიდან გამონაგზავნი მიესრუ-
ლავ ბოძებს და ადრე თუ გვიან...

— როგორ?... იფიარეს ქურუმთა და მსლე-
ბელთ... კადეც მაცან ამდგორა წყალი და... შეჭ-
ბოჭეთ ეგ!...

მიესიფნენ, ვითა ათვანნი, მაცრამ დღეს დამ-
შვიდნენ, გედარ ისილეს მოგვი იგი აღმოსავლეთ-
ით მოსული... მსოფლად ჰსკდავდენ, რაგვარ და-
მარცხდენ...

— ეშმაკეულია იგი... ჩვენ გავგვისლტა სე-
ლიდგან, მაცრამ ვიბოვით... ჩვენ ვილოცავთ, შე-
გავედრებთ უფალს, სოფლ თქვენ მიესიფნით სო-
ფელს და ამომშრადი ჭარბები ამსეთ სოფლის
ტრემლით ... ამბობდნენ ქურუმნი...

— მაცრე უნდა მოხდეს, მაცრე!... უზსუსეს
მეუთის მსახურთ... თქვენ ჩვენთვის ილოცეთ და
ჩვენ კადეც გავჩვენებთ, როგორ ვგატარებთ სო-
ფელს... აღმოსავლეთით მოსულ მოგვისგან ჩვენ
გაწილებას ძვირად დავუყვამთ სოფელს, რომე-
ლიც იმის სმას აჰყვას და ჭარბები ამოქოდა, და
ამოდენა გველ-ბაყაყს ბანადრობა მოუშალა..

— რა ბედნიერებით ვსცხვარბდით!... ეიფინ-
სისინებდა გველ-ბაყაყი... წამოდით... წამოდით
და თქვენ თითონ თქვენის ბედნიერის თვალთ ისი-
ლავთ, რა დავამართა სოფელმა..

III

...და დაინაწილავ მთელი ერი აღმოსავლეთით
მოსულ მოგვის გაწილებულმა მეუთის მსახურმა,
და ეოველი თავის ხვედრს შეესია გველ-ბაყაყის
წინამძღვრებით...

გველგან ტრეხლის ალი ზეცას სწვდა. არე-მ-

რე მოიცვას უმანკოთა წივილ-კივილმა, რისხვა და
კრულავა, და ძალ-დატანებითი გედრებამ და დიდებამ
ერთმანეთში არეულმა...

ამოქოლილი ჭარბებში ჩაუშვეს უმანკო ტრემ-
ლი და სისხლი... წმინდათ შესრულა თავის მო-
ვალეობა განრისხებულმა მსახურმა და გველგან სო-
ფელი აყვირა : „**ილოღის მეფე და მისი მსა-
ხურნი...**“ მაცრამ მოგვი მოსული აღმოსავლეთით
გერსად ვერ ისილა, თუმიც გველგან ჰგრძნობდა
მის იქ ეოფნას და მის თვისის კვადს... ამით გ-
ბრახებული მსახური უკვანო-სამსხარა. მეუთის
სახელით იმონებდა და ახდენდა სხვა და სხვა გან-
კარგულებას, რთაც ზეტოვის ტემის მეუთისადმი
ერთში ძირიანად ჰფიფრდა.

ერის ტრემლმა და სისხლმა მოწვეო დედა-
მიწა. ამოქოლილი ჭარბებში ჩანაკადულდა ერის
სისხლი და ტრემლი და დაჰფარა ღოღო... გველ-
ბაყაყს გაუსხარდა სინოტოთი ავსება... ჩაუწრეუმი-
ლავდა შიგ... ეძებდა თავის ბუდეს, მაცრამ წმი-
ნდა ტრემლმა და სისხლმა უმანკოთაწამ ძლიერის
ტადლით შორს ჰსტეორცნა...

— გველ-ბაყაყი იმისთვის არის გველ-ბაყაყი,
რომ ეოველ გარემოებაში და ეოველ ჰქერში თუ-
ფუფუნებით არა, მანც რაიანათ მოამძღვროს
ეუბი...

რაკი დატეო გველ-ბაყაყმა, რომ ერი ცხად-
ლაგ თუ მხლავი ვიბრბის მეუთის ვირის-ვირ შე-
ხედრას, ზვეადგან წამოტეოტეოდა და თითქმის
იქამდის გაქაღნიერდა, რომ ბეგრგან სოფელი გ-
ანბრეუეს და თავიანთ-თავი წარმომადგენელად ამო-
არჩევიეს. სდაც ეს ვერ მოახერხეს, იქ ტარცვა-
გლავა დაიწეეს, შიძის ზარა დასცეს სოფელს. სო-
ფელი მანც ეცდა და თავის ოდნავ ოდნავ მანც
გულ-შემატეოვარი გავუზავნა მეუთს უჩანსკნელ
ზსუსისათვის...

„ჩქ უნდა შევწევიტო ზღაზარა...“ სოქვას
ნაქურუმიშვილმა და მეც ძალაუნებურად უნდა შევ-
წევიტო... თუ დღესმე განაგრძო თავის ზღაზარი
ნაქურუმიშვილმა აღმოსავლეთით მოსულ მოგვსე,
მეც მოვითხრობთ...

13 მაისი 1906 წ.

შ. არაგვისპირელი.

რედაქტორ-გამომცემელი მ. აღამაშვილი.

სტამბა „იღეალო“ (მ. დ. კიკნაძისა)
ნიკოლოზის ქუჩა, მილოვის სსსლი № 6.